

Boo Miljö- och Naturvänner

Sweco
att Lovisa Lagerblad
Gjörwellsgatan 22
112 62 Stockholm

2018-12-03

Yttrande över samråd inför ansökan om tillstånd enligt miljöbalken i samband med utfyllnad av sumpskogsområde och tillfällig grundvattenbortledning inom fastigheterna Orminge 60:1 och Orminge 46:1, Nacka kommun.

Naturskyddsföreningen i Nacka och Boo Miljö- och Naturvänner har tagit del av samrådsunderlaget för ansökan om tillstånd enligt miljöbalken i samband med utfyllnad av sumpskogsområde och tillfällig grundvattenbortledning inom fastigheterna Orminge 60:1 och Orminge 46:1.

Föreningarna svarade 2018-07-02 på samrådet för förslaget till Detaljplan för Sarvträsk och Ormingehus, fastigheterna Orminge 46:1 m.fl. vari de nu för tillstånd aktuella förslagen till utfyllnader och grundvattenbortledning ingår. Vi vidhåller de synpunkter vi framhöll i vårt remissvar för förslaget till detaljplan och anser fortsatt att sumpskogen i södra Sarvträsk ska bevaras utan intrång. Ett underlag har tillkommit, en fladdermusinventering gjord sommaren 2018, som ytterligare stärker vårt ställningstagande.

Sammanställning av våra synpunkter

- **bevara sumpskogen, bygg inte kvarter Norra Sarvträsk och dagvattenparken**
- **en naturvärdesinventering för hela Ormingeområdet bör göras**
- **gör helhetsplan för hela naturmarksområdet Sarvträsk, utred eventuellt biotopskydd**
- **komplettera naturvärdesinventeringen för planområdet**
- **de kumulativa effekterna i denna och övriga planer i programområdet gällande naturvärden, buller och luftföroreningar är inte redovisade**

Bevara sumpskogen, bygg inte kvarter norra Sarvträsk och dagvattenparken

Planområdets största naturmarksområde är Sarvträskes södra del, mellan Kanholmsvägen och Mensättravägen, där det i detaljplanen föreslås två nya tydliga bostadskvarter, kvarter södra Sarvträsk och kvarter norra Sarvträsk, och en dagvattenpark. Illustrationerna i planbeskrivningen och miljöredovisningen visar tydligt på konsekvenserna för naturmarken.

Den del där kvarter södra Sarvträsk föreslås gränsar till Edövägen och är redan uppfylld, planterad och ianspråktagen mark för parkering, så där går sannolikt inga egentliga naturvärden förlorade. Men för övriga delar innebär planförslaget att hela sumpskogen i södra Sarvträsk kommer att försvinna. Det som inte exploateras med kvarter norra Sarvträsk och den planerade vägen från Kanholmsvägen ut till Mensättravägen föreslås omformat till dagvattenpark. Endast enstaka träd och bergknallen med tallar kommer att vara kvar i nordöstra hörnet. En fjärdedel av hela Sarvträskområdet avverkas och fylls ut. Livsmiljö försvinner för ett flertal skyddade arter som mindre hackspett, sävsparv, grodor, paddor, mindre vattensalamander, många olika fladdermusarter och vanlig snok.

Dagvattenparken föreslås anlagd på exakt den del av naturmarken som i naturvärdesbedömningen fått högst naturvärde, vilket är mycket anmärkningsvärt. Någon naturvärdesinventering gjordes inte till programskrivningen 2015, vilket vi kritiserade som en stor brist. Vår erfarenhet är att planförslag läggs fast i programmet, som senare visar sig svåra att ändra när ny information tillkommer. Det är just det, som har hänt i det nu aktuella detaljplaneförslaget för Sarvträsk och Ormingehus. En naturvärdesinventering gjordes först i slutet av november 2017, men planförslaget är inte reviderat efter inventeringsresultatet, utan kvarstår som i programmet. Planförslaget är också ett exempel på hur kommunägd naturmark med höga naturvärden exploateras återigen. Vi anser att planförslaget är oacceptabelt, varken kvarter norra Sarvträsk eller dagvattenparken ska byggas och skälen är många.

- *helhetsplan för Sarvträsk saknas*
- *brist på våtmarker i Nacka*
- *strandkyddad mark*
- *biologisk mångfald hög i våtmarker*
- *svagt samband i Nacka-Värmdökilen*
- *naturvärdesinventering bekräftar förekomst av skyddade arter*
- *inventeringar behöver kompletteras*
- *utrymme för dagvattenlösningar ges längs Kanholmsvägen*
- *kommunal mark innebär kommunal rådighet*
- *dispenser krävs från artskyddsförordningen och för vattenverksamhet*

Sarvträsk behöver en helhetsplan

För ett antal år sedan gallrades hela västra skogssidan av Sarvträsk hårt. Idag finns ingen högre sly-, busk- eller snårvegetation kvar där och ingen död ved i form av torrakor eller högstubbar. Gallringen gjordes sannolikt för att ge utblick över vattnet från sittplatser och gångväg samt för att ge genomsikt och på så vis skapa trygghet för besökarna. Men möjliga häckningsplatser för fågelarter som mindre hackspett gallrades bort. Möjligen försvarades åtgärden med att en del av sumpskogen i norr sparades liksom sumpskogen i söder, men nu är den hotad att försvinna. Sarvträsk behöver en helhetsplan. Ett eventuellt biotopskydd bör utredas.

Den största delen av Sarvträsk och dess omkringliggande naturmark, tre fjärdedelar, ligger inte med i programområdet för Orminge Centrum och inte heller i den aktuella detaljplanen. Som så ofta ingår samma grönområde i flera detaljplaner, vilket innebär en stor risk att helheten missas

och att områdena bit för bit försvinner i planhanteringen. Sarvträsk ingår idag i åtta olika detaljplaner.

Hela naturmarksområdet kring Sarvträsk borde inventeras inklusive vattenmiljön och en plan upprättas för områdets skötsel och utveckling, där olika intressen sammanvägs. I den nu aktuella detaljplanen har bara cirka 50 % av ytan inventerats, vilken är en märklig begränsning av inventeringsuppdraget i ett förhållandevis litet område. Resterande 50% är såvitt vi vet inte inventerat. Undantag utgör groddjursinventeringen från 2014, som omfattar hela Sarvträsk.

Naturvärdesinventeringen behöver kompletteras

Eftersom naturvärdesinventeringen gjordes i slutet av november 2017 innebär det att flera ytterligare naturvårdsarter sannolikt finns i området, men inte noterats. I vårt remissvar för detaljplanen skrev vi att inventeringen därför behöver kompletteras och fördjupas vid lämplig säsong med inventering av fåglar, fladdermöss, insekter, och svampar. I inventeringsrapporten sägs *”Den gjorda inventeringen presenterar bara resultat i form av naturvärden. Påverkan på mindre hackspett och fladdermöss i samband med bebyggelse kan inte bedömas utan att göra en fördjupad inventering av dessa arter.”*

Men redan nu visar inventeringen på att området hyser flera skyddsvärda arter och höga naturvärden, som hotas och riskerar att försvinna. *”15 signal- och indikatorarter har påträffats inom området. Av dessa har fem arter mycket högt signalvärde, två arter högt signalvärde och sex arter visst signalvärde. Av de påträffade signal- och indikatorarterna är två rödlistade (Gärdenfors, 2015). De rödlistade arterna är skogsalm (akut hotad, CR), ask (starkt hotad, EN), mindre hackspett (nära hotad, NT) och sävsparv (sårbar, VU). Fåglarna är skyddade enligt Artskyddsförordningens § 4, vilket behöver hanteras i kommande planarbete. Mindre hackspett har noterats med starka häckningsindicier i sumpskogen i södra delen... Hålträd, närhet till insektsrika och sjönära miljöer ger också förutsättningar för fladdermöss att kunna förekomma i inventeringsområdet. Fladdermöss är också skyddade enligt Artskyddsförordningen.”*

Den kompletterande fladdermusinventering som gjordes sommaren 2018 visar att Sarvträsk är mycket artrikt, förekomst av åtta fladdermusarter noterades. Särskilt många fynd noterades inom planområdet. *”Inventeringen tyder på att både utredningsområdet och Sarvträsk med omgivande sumpskogsområden utgör en liten oas i bebyggelsen med goda förutsättningar för födosök för fladdermöss. ... Även om det förekommer fladdermöss inne i bostadsområdena österut är det tydligt att grönområdena runt Sarvträsk, inklusive utredningsområdet, har betydligt större tätheter av fladdermöss.”* Inventeringen slår fast att *”Om man helt tar bort utredningsområdet, fyller igen svackan och bygger bostäder kommer fladdermössen sannolikt att minska både inom och utanför utredningsområdet eftersom en produktionsresurs för insekter försvinner och dessutom en potentiell bomiljö. Dessutom minskar den totala ytan lämpligt habitat – vilket gör att landskapet som sådant kan hysa färre fladdermöss.... En alternativ utveckling som skulle gynnat fladdermössen hade varit om man bevarat utredningsområdet som ett grönområde, och istället öppnat upp stigar och skapat gläntor, samt arbetat för att bevara fuktområdena och bäcken. Områdets värden för fladdermöss skulle då öka.”*

Inventeringen avslutas med slutsatser. *”Exploateringen får sannolikt en lokal effekt på fladdermusfaunan, med särskild betydelse för arter som mustasch/tajgafladdermus och möjligen*

vattenfladdermus, men i viss mån även andra arter i och med att tillgången på viloplats och i viss mån bomiljöer minskar. Någon effekt på arterna på regional eller biogeografisk nivå bedöms inte uppstå, men ett kontinuerligt ianspråktagande av städens grönytor kommer naturligtvis på sikt att även få regionala effekter på fladdermusfaunan om inte ytor avsätts som ej tas i anspråk för förtätning.”

Förekomst av vanlig snok är rapporterad i Artportalen, SLU. Arten är fridlyst enligt Artskydds-förordningen.

Groddjursinventeringens åtgärdsförslag måste realiseras

En groddjursinventering genomfördes 2014 i hela naturområdet kring Sarvträsk. En översiktlig biotopinventering gjordes av olika typer av miljöer, som kan vara viktiga för groddjur för övervintring, lek och som sommarhabitat. Ett område på cirka en kilometers radie runt Sarvträsk sonderades inför en stråkinventering. Resultatet visade att Sarvträsk är en viktig lekplats för groddjur; främst vanlig padda, vanlig groda och mindre vattensalamander, alla är fridlysta och upptagna i Artskyddsförordningen. För den södra delen som ingår i planområdet sägs *”Området bedöms ha förutsättningar för groddjur. I diket har rom från vanlig groda hittats, vilket visar att lek förekommer i viss utsträckning idag. Även andra delar av diket bedöms kunna fungera som lekvatten för groddjur. Området bedöms även utgöra värde som övervintringslokal och födosökmiljö för groddjur.”*

Vidare sägs i groddjursinventeringen *”Resultatet från stråkinventeringen indikerar att stora delar av upptagningsområdet för Sarvträsk finns på östra sidan om sjön och då öster om Mensättravägen. Stråkinventeringen visar att många groddjur blir överkörda vid vandringen. Vandring sker både på våren och hösten. På grund av trafikdöden är det viktigt att åtgärder sätts in längs vägen för att minska dödligheten för groddjuren. En numer allt vanligare åtgärd för att minska dödligheten vid trafikerade vägar är att anlägga groddjurstrummor och längs körbanan, barriärer (även kallat ledarmar) som leder djuren in i trumman. Längs den kritiska delen av Mensättravägen finns idag en gångtunnel... som uppenbarligen fyller liknande funktion som en groddjurstrumma.”*

Inventeringen beskriver konfliktpunkter och behov av åtgärder i vandringsstråken. Men inga av de förslagna åtgärderna för att skydda groddjuren under deras vandring ner till Sarvträsk är, så vitt vi vet, vidtagna, vilket är anmärkningsvärt. Varför har inget gjorts? Mensättravägens trafik ökar för varje år och nu läggs planer som ytterligare kraftigt kommer att öka trafikmängderna samtidigt som lek- och födosöksområden försvinner.

Inventeringen sammanfattar *”Vanlig padda, vanlig groda och mindre vattensalamander är fridlysta enligt 6 § artskyddsförordningen (ASF 2007:845), vilket innebär att det är förbjudet att skada eller fånga individer och att ta bort eller skada groddjurens rom, larver eller bon... Även lagtext i miljöbalken (1998:808) är tillämplig, enligt 1 § i första kapitlet ska värdefulla naturmiljöer skyddas och vårdas, och den biologiska mångfalden ska bevaras. Det är därför viktigt att detaljplanearbetet genomförs på så sätt att groddjurspopulationerna inte tar skada. Detta kan göras genom att ta hänsyn till groddjurens lek-, födosöks- och övervintringsmiljöer samt att minimera barriäreffekter vid groddjurens vandringar.”*

Spridningskorridorer och samband i Orminges naturområden

Länsstyrelserna fick 2015 i uppdrag av regeringen att ta fram handlingsplaner för den gröna infrastrukturen. Handlingsplanen för Stockholms län var på remiss under våren 2018. I remissversionen sägs att: *”En fungerande grön infrastruktur är avgörande för den biologiska mångfalden, ekosystemtjänsterna och ekosystemens motståndskraft exempelvis vid klimatförändringar.”* Vidare framgår där att: *”En fungerande grön infrastruktur är en förutsättning för vissa ekosystemtjänster som pollinering eller vattenrening.”* Att det utgått ett regeringsuppdrag om grön infrastruktur visar vilken dignitet frågan har fått. Insikten om att den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna inte kan klaras utan att naturen hänger ihop kommer allt mer. I handlingsplanen lyfts också den kommunala planeringen som viktig för att klara den gröna infrastrukturen.

Planområdet ligger i en del av ett område med svagt grönt samband i Nacka-Värmdökilen. I planbeskrivningen sägs *”Föreslagen bebyggelse påverkar naturvärdena och arter i området och kan ytterligare försvaga det redan svaga gröna sambandet i Nacka-Värmdökilen. Det är därför en förutsättning för planens genomförande att föreslagna skydds- och kompensationsåtgärder genomförs. Utgångspunkten för föreslagna kompensationsåtgärder är att de ska innebära att exploateringen totalt sett inte påverkar bevarandestatusen för de arter som är skyddade enligt artskyddsförordningen. Påverkan på vattenområdets ekologiska och hydrologiska status bedöms kunna bli totalt sett oförändrad trots den yta som exploateras.”*

Om planen genomförs enligt förslaget är det viktigt att föreslagna kompensationsåtgärder verkligen genomförs för att i någon mån mildra de negativa effekterna av planen. Men vi vill varna för en övertro på kompensationsåtgärder. Det är svårt och ofta omöjligt att verkligen kompensera för förlust av naturområden. I första hand ska naturområden sparas, det gäller framförallt oersättliga naturvärden som gamla skogar med död ved, gamla ekar eller sumpskogar. I den nu aktuella planen ser vi inte att åtgärderna kan kompensera i tillräcklig omfattning utan planen bör istället ritas om så att naturmarken kan bevaras.

Vi saknar en heltäckande naturvärdesinventering för hela Ormingeområdet. Nu görs inventeringar bit för bit när nya detaljplaner tas fram. Detta gör att informationen blir fragmentarisk och man får aldrig ett helhetsgrepp om naturvärdena och de gröna sambanden. Naturvärdesinventeringen borde ligga till grund för ekosystemtjänstanalyser och spridningsanalyser. När dessa analyser finns kan man börja planera områden. Dessa underlag borde alltså ha funnits redan i programskedet. Detta för att undvika onödiga konflikter och för att kunna göra rätt avvägningar i ett tidigt skede av planeringen.

Dessa underlag skulle också göra det lättare att utreda de olika detaljplanernas kumulativa effekter. Ofta sägs att en detaljplans påverkan är liten eller försumbar men totaleffekten av många planer kan bli stora negativa konsekvenser, inte bara för naturmiljön och spridnings samband utan även för andra miljöfrågor som buller, luftföroreningar, påverkan på dagvatten m.m. I Länsstyrelsens *Förslag till Grön infrastruktur Regional handlingsplan för Stockholms län* sägs att: *”De små stegens tyranni”, d.v.s. kumulativa effekter har, trots krav i MKB och SMB-direktiven, hittills visat sig vara svåra att hantera i planering och prövning, eftersom det ofta*

saknas underlag som möjliggör en analys av den samlade historiska och framtida påverkan på funktioner och kvalitéer i olika landskapsavsnitt.”

Vi har själva inventerat en stor del av de mindre grönområdena i Boo för att få en helhetsbild av naturvärdena och de gröna sambanden. Vi har dock inte inventerat alla områden och Sarvträsk är ett sådant område vi inte har med i vår inventering. Däremot har vi inventerat området runt vattentornet i Orminge, Nybackaskogen, och konstaterat att naturvärdet där är högt och att det finns ett grönt samband till Mensättra våtmark och det större skogsområdet söder om våtmarken och till Abborrträsk. I förlängningen finns det gröna samband med flera andra områden som vi klassat som högt naturvärde. Det är i detta perspektiv man borde se grönområdena i Orminge.

All natur kan inte tillgängliggöras

I planbeskrivningen sägs att *”Detaljplanen ska även bättre tillgängliggöra naturmarken vid Sarvträsk samtidigt som områdets naturvärden och skyddsvärda artbestånd ska beaktas.”*

Det är viktigt att inse att det ofta kan vara en konflikt mellan att tillgängliggöra naturområden och bevara naturvärdena. Vi är inte emot att tillgängliggöra naturområden, men det får inte ske till priset av att naturvärdena minskar. Formuleringen i syftet med detaljplanen, att *naturvärden och skyddsvärda artbestånd ska beaktas* är för svag. Vad innebär att beakta dessa värden och arter? Det bör istället formuleras så att det blir tydligt att tillgängliggörandet av naturmarken inte får ge negativa effekter på naturvärdena och de skyddsvärda arterna.

Konsekvenser underskattas i ansökan

I avsnitt 7.3 sägs att skyddsåtgärder planeras för att för att minska påverkan på fladdermössen i området. Vidare sägs *”Liksom för den mindre hackspetten gynnas fladdermössen av att sumpskogens fuktiga miljö bibehålls.”* Men vad som händer är att sumpskogsmiljön minskar kraftigt. Att man inte tar hela sumpskogen i anspråk för exploatering kan inte beskrivas som en skyddsåtgärd. I avsnitt 8.1.1. framkommer däremot att sumpskogen minskar i storlek. Men sedan sägs att *”vissa arter får således troligen ett mindre habitat”*. Det är ett underskattande av konsekvenserna av den planerade vattenverksamheten. Det är märkligt att uttrycka sig som att det troligen blir minskande habitat när det uppenbarligen blir minskande habitat då ungefär halva sumpskogen försvinner. När det gäller fladdermössen är det dessutom tydligt att det område som är tänkt att exploateras också är det område med störst koncentration av fladdermusobservationer, se fig 2 i fladdermusinventeringen.

Vi ställer oss tveksamma till föreslagna skyddsåtgärder att tillskapa mer livsmiljö för mindre hackspett genom veteranisering av träd eller vattennivåhöjning av Sarvträsk. Det område som föreslås för åtgärderna nyttjas med största sannolikhet redan idag av den mindre hackspetten och hur man än vrider och vänder på det minskar dess habitat i och med den föreslagna exploateringen. Skogen norr om Sarvträsk håller i stort sett samma värde som den som exploateras. Skogen nordväst om Sarvträsk har gallrats hårt och där finns helt enkelt inte många träd kvar att veteranisera. Sådana åtgärder kan vara bra i t.ex. naturreservat eller andra områden där man vill utveckla naturvärdena men vi är tveksamma till de som kompensationsåtgärder när

slutresultatet ändå blir att livsmiljön för den eller de arter man vill gynna totalt sett minskar. Att höja vattennivån i Sarvträsk innebär att tillstånd för vattenverksamhet måste sökas vilket är en lång och komplicerad process. Även att veteranisera träd tar tid innan det ger resultat. Om sådana åtgärder ändå sätts in måste de påbörjas långt innan planen börjar verkställas. Dessutom saknar vi uppgifter om hur dessa skyddsåtgärder ska garanteras.

Slutligen vill vi påpeka att omständigheterna kring hela Sarvträskområdet kommer att radikalt förändras om alla de detaljplaner genomförs som nu är på gång i området. Det kommer att bli en kraftig befolkningsökning och ett kraftigt ökat tryck på det grönområden som blir kvar i området. Risken är att naturområdena succesivt omvandlas till parkområden där toleransen för t.ex. död ved är minimal. Detta gör att föreslagna åtgärder inte är trovärdiga. Den enda rimliga slutsatsen är att behålla hela sumpskogen för att fladdermöss, fåglar, groddjur m.m. ska ha en rimlig chans att överleva i framtiden.

För Naturskyddsföreningen i Nacka

Ronny Fors
ordförande ronny.fors@naturskyddsforeningen.se

För Boo Miljö- och Naturvänner

Kerstin Lundén
ordförande kerstin.lunden.natur@gmail.com

Ulla Brunö
vice ordförande ulla.bruno@telia.com

Kopia sänd till

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden
Nacka kommun, 131 81 Nacka
registrator.plan@nacka.se

Miljöenheten, Nacka kommun
miljoenheten@nacka.se